

Spoločne o bezpečnosti a obrane:
hlavné závery a odporúčania

11. – 12. apríl 2019

Slovenský inštitút pre bezpečnostnú politiku v dňoch 11. – 12. apríla 2019 úspešne zorganizoval v poradí už štvrtú výročnú konferenciu slovenskej bezpečnostnej a obrannej komunity pod názvom „Spoločne o bezpečnosti a obrane“.

Cieľom diskusií v Beladiciach pri Nitre bolo prediskutovať prebiehajúcu modernizáciu a jej dopad na stav Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Osobitná pozornosť bola venovaná aj inováciám v obranných spôsobilostiach vo svete a v Slovenskej republike, ako aj téme strategickej komunikácie #WeAreEU a #WeAreNATO jej prínosu pre verejnosť.

Konferencie sa zúčastnilo viac ako 75 popredných predstaviteľov akademickej obce, neziskových organizácií, uniformovaných zložiek, vysokých predstaviteľov štátnej správy vrátane diplomatov, predstaviteľov politických strán vrátane poslancov NR SR, ako aj súkromného sektora.

S hlavným prejavom vystúpili minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák, ako aj dvojnásobný predseda vlády SR Mikuláš Dzurinda, dnes prezident think-tanku the Wilfried Martens Centre for European Studies, ktorí sa vo svojich prejavoch venovali úskaliam a prioritám pri presadzovaní zahraničnopolitického smerovania Slovenskej republiky. Zhodne pripomenuli, že neutralita nie je riešením pre Slovensko.

Minister Miroslav Lajčák vo svojom vystúpení zdôraznil aj význam partnerstva krajín Severoatlantickej aliancie z oboch brehov Atlantiku, pričom vyzdvihol najmä politiku otvorených dverí NATO, vďaka ktorej bude možné pričleniť do elitného bezpečnostno-politického klubu aj Macedónsko.

Prezident Mikuláš Dzurinda upozornil, že Európa nezažíva práve najlepšie časy, pretože je rozdelená, častokrát ťažko hľadá konsenzus a aj preto sa k moci dostávajú populistí a extrémisti. Podľa Mikuláša Dzurindu Európa opätovne potrebuje víziu, ktorá bude dostatočne atraktívna pre jej členov. Riešenie vníma v budovaní federalizácie Európskej únie, vrátane odvahy začať s budovaním Európskeho obranného piliera s cieľom vybudovať Európsku armádu. Účastníkom pripomenul slová bývalého amerického prezidenta Busha z roku 1989, „Let Europe be whole and free“. Budúcnosť vidí v Európe ako súčasť geopolitického globálneho trojuholníka, kde miesto prirodzene popri Spojených štátoch a Číne bude patriť tretej najbohatšej Európe.

Pozvanie medzi inými prijali aj štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky František Ružička, štátny tajomník Ministerstva obrany Slovenskej republiky Róbert Ondrejcsák, ako aj generálny riaditeľ sekcie kybernetickej a informačnej bezpečnosti z Úradu podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu Jan Majtan, ktorí úvodnými príhovormi jasne preukázali vôľu a záujem viesť úzky dialóg s bezpečnostnou komunitou o tak závažných témach, ktoré ovplyvňujú budovanie bezpečnosti Slovenskej republiky a jej euroatlantického ukotvenia.

Veríme, že závery a odporúčania, ktoré zazneli na konferencii, napomôžu v ďalšom skvalitňovaní a posilňovaní bezpečnosti a obrany Slovenskej republiky.

Panelová diskusia I.: DOPAD PREBIEHAJÚCICH NÁKUPOV VOJENSKEJ TECHNIKY NA STAV OS SR A OBRANYSCHOPNOSŤ

- Pozitívne je, že sa spustil proces modernizácie OS SR a reálne sa navyšujú výdavky na obranu. Rozhodnutia v oblasti modernizácie a zahranično-bezpečnostných otázkach sú proatlantické a SR participuje napr. aj na misiách v Pobaltí a v Iraku.
- Napriek týmto navonok správnym rozhodnutiam a historicky masívnemu navyšovaniu výdavkov na obranu prevláda nesystémovosť, neprofesionálny a spolitizovaný prístup k modernizácii. Doteraz sa tomuto vedeniu rezortu obrany nepodarilo presadiť zásadnejšie modernizačné projekty, okrem nákupu 14 ks F16.
- Práve v kontexte nákupu F16 pretrvávajú obavy, že tieto budú natoľko finančne náročné a vyžadujú si prevažnú časť finančných prostriedkov z plánovaných 2% HDP na obranu.
- Ostatné pripravované nákupy prezentované aktuálnym vedením rezortu obrany nie sú v súlade s plnením si Cieľov síl NATO (vozidlá 8x8 a 4x4). Modernizácia ťažkej brigády sa odkladá a dokonca ani tieto projekty sa pravdepodobne v tomto volebnom období nepodarí naplniť. Napriek plánovaným výdavkom 8 miliárd euro rezort obrany nedokáže vybudovať ťažkú mechanizovanú brigádu.
- Jedným z najväčších nedostatkov rezortu obrany je veľmi slabá komunikačná stratégia, ktorá by jasne odôvodňovala rozhodnutia a postupy tohto rezortu. Absolútne chýba odborná diskusia k rozhodnutiam aktuálneho vedenia rezortu nielen v oblasti modernizácie, ale aj jej zahraničnopolitickej orientácie. Chýba akákoľvek komunikácia a diskusia, ktorá by jasne potvrdzovala zahraničnopolitickú orientáciu a priority v rámci plnenia si úloh vyplývajúcich z nášho členstva v EÚ a NATO.
- Rezort obrany doteraz ignoroval možnosť medzinárodných výberových konaní a snaží sa netransparentným spôsobom obstarávať priamo, čo vyvoláva podozrenia na korupciu.
- Okrem nevydarenej modernizácie sa aktuálnemu vedeniu rezortu obrany nepodarilo zlepšiť sociálne postavenie profesionálnych vojačiek a vojakov. Okrem nízkeho sociálneho postavenia v spoločnosti a platového ohodnotenia sa doteraz nepodarilo odstrániť nedostatky pri logistickom zabezpečení, základnej výbavy a výstroje. Taktiež sa táto situácia odzrkadľuje na nízkych stavoch OS SR,

malom záujme o profesiu vojačky a vojaka, ako aj odlivu kvalifikovaného personálu z rezortu obrany a OS SR.

Odporúčania:

- Prehodnotiť aktuálne modernizačné projekty. Prioritne sa orientovať na vybudovanie ťažkej mechanizovanej brigády. Znížiť počty plánovaných nákupov vozidiel 8x8 a 4x4 a nevyužitú finančnú prostriedky alokovať na nákup techniky potrebnej pre ťažkú brigádu.
- Zamerať sa na transparentné medzinárodné výberové konania, ktoré by tak mohli mať pozitívny dopad na cenu plánovanej techniky a zároveň by mali pozitívny dopad aj na vnímanie verejnosti, ktorá by mala lepší prehľad o nakladaní s prostriedkami daňovníkov.
- Zlepšiť a systémovejšie pristupovať k strategickému komunikácii. Taktiež decentralizovať strategickú komunikáciu a umožniť samostatne komunikovať aj z úrovne OS SR.
- Stabilizovať civilný a vojenský personál. Prioritne začať riešiť dlhodobú zanedbávanú situáciu profesionálnych vojačiek a vojakov. Čiastkové riešenia zvyšovaním plátov nesystémovými príplatkami, ktoré sa im nerátajú do výsluhového dôchodku majú skôr demotivujúci charakter. Treba začať s prípravou novely zákona o profesionálnych vojačkách a vojakoch a zároveň sa zamerať aj na odstránenie nedostatkov výbavy a výstroje. Nastaviť systém pravidelného obstarávania týchto komodít ako jednu z priorít pre zastabilizovanie personálneho stavu.
- Nastaviť transparentnú spoluprácu s domácim obranným priemyslom s cieľom vytvoriť poradný orgán so zástupcov slovenského obranného priemyslu pre vedenie rezortu obrany a tak viesť pravidelný strategický dialóg, ktorý by mal mať pozitívny dopad na modernizáciu OS SR. Zároveň sa zamerať aj na podporu slovenského obranného priemyslu v zahraničí, tak ako je to bežné aj v iných krajinách a u našich spojencov.
- V rámci strategického plánovania prehodnotiť už teraz neplatný Dlhodobý plán výstavby a rozvoja OS SR do roku 2030 a začať s prípravou komplexného dlhodobého plánu rozvoja MO SR a OS SR.

Panelová diskusia II.: INOVÁCIE V OBRANNÝCH SPÔSOBILOSTIACH

- Celosvetovo sa investuje zhruba 85 miliárd do inovácií a podiel Európy na týchto prostriedkoch je 7%. Napriek týmto výdavkom Európa nedosahuje očakávané výsledky hlavne kvôli heterogénnym záujmom jednotlivých krajín.

- 5G téma – prevláda nedostatočné vnímanie infraštruktúry, vymedzenie sa dodávateľom a divergujúci postoj európskych krajín. Sme príliš nevyhranení, nevieme si povedať aká cesta je správna.
- K tradičným hrozbám pribúdajú aj nové, ako je napr. kybernetické hrozby, robotizácia a pod. Tým sa v dnešných podmienkach mení aj komplexnosť konfliktu a vedenie boja. To si vyžaduje neustálu modernizáciu a adaptáciu na meniace sa prostredie a výzvy. Okrem systémovej modernizácie na Slovensku doteraz chýba aj strategický prístup k budovaniu obranyschopnosti štátu. Doteraz napr. neboli prijaté strategické dokumenty, ktorým sa neprikladá dostatočný význam. V modernej krajine je strategický prístup a strategické plánovanie kľúčové pre zvládanie nových hrozieb a výziev.
- Na Slovensku došlo k rušeniu výskumných ústavov pre oblasť zbraňových systémov, AOS je v štádiu prežívania a štát vynakladá malé prostriedky na výskum a vývoj, ktoré sú netransparentné a byrokraticky komplikované získať. Chýba systematická spolupráca s domácim obranným priemyslom, ktorá by mu v dlhodobom horizonte vedela zabezpečiť proces plánovania a odbytu. Chýba systém jasného zadefinovania požiadaviek.
- Slovensko nemá dostatočne vybudovaný systém ochrany pred kybernetickými útokmi. Chýbajú aj dostatočne rozpracované protokoly v prípade hackerských útokov na našu strategickú infraštruktúru.
- Okrem nedostatočnej inovácie v Európe a teda aj na Slovensku existuje jeden zásadný problém, ktorého riešenie sa odkladá. Modernizácia vojenských spôsobilostí priniesla aj jeho elektronizáciu, ktorá môže byť v prípade úspešných hekerských útokov paralyzovaná. Týmto hrozbám čelí väčšina spojencov NATO. Bude potrebné v budúcnosti začať riešiť aj tento strategický problém a v niektorých prípadoch rátať aj s potrebou navrátenia sa k zaužívaným a odskúšaným spôsobilostiam, eventuálne byť pripravený aj na spôsob klasického konvenčného boja so systémami, ktoré budú odolné pred hackerskými útokmi a elektronickými rušičkami.
- Mnohonárodné projekty v rámci EÚ a NATO napredujú len pomaly a členské krajiny si nedostatočne plnia svoje záväzky. Chýba dostatočná vôľa a koordinácia s jasne stanovenými prioritami.
- S narastajúcimi výdavkami na obranu sa očakáva aj rozvoj v inováciách, ako aj viac prostriedkov do vývoja. Pre Slovensko bude dôležité, aby sa vedelo na niektorých projektoch podieľať a neušiel nám vlak. Zároveň to naznačuje, že bude pokračovať rast zbrojárskej výroby, ako aj dopytu po všetkých typoch zbraňových systémov.

Odporúčania:

- V prípade budovania nových sietí a infraštruktúry sa zamerať na Európske riešenia za využitia technológií od certifikovaných dodávateľov.
- Prioritne sa zamerať na kvalitu riešení. Lacné riešenia nakoniec môžu byť drahšie. Treba sa zamerať na európske riešenia.
- Zamerať sa na budovanie nových kybernetických spôsobilostí a navýšenie výdavkov na kybernetickú obranu.
- Potreba motivovať a školiť kvalitný personál na kybernetickú obranu a budovanie kybernetických spôsobilostí. To si vyžiada aj zvýšenie výdavkov, ktoré sú v podmienkach SR nedostatočné.
- Zlepšiť spoluprácu súkromného sektoru so štátom pri budovaní obranyschopnosti Slovenska. Treba jasne nastaviť stratégie a priority, ktoré vytvoria predvídateľný priestor pre súkromné firmy dlhodobo plánovať a investovať. Týmto spôsobom sa vytvorí aj priestor pre inovácie a investície do vývoja a výskumu v dostatočnom predstihu.
- Rozvoj národných programov, ktoré by boli v synerгии so spojeneckými programami v regióne, čo vytvorí priestor aj pre Slovenské firmy presadiť sa v medzinárodnom prostredí.

Panelová diskusia III.: #WeAreNATO and #WeAreEU: AKO VYTVORIŤ JEDNOTNÚ STRATÉGICKÚ KOMUNIKÁCIU V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY?

- V dnešnej dobe sú ľudia vystavení veľkému objemu informácií, ktoré je prakticky nemožné spracovať. V tejto situácii sa stali dezinformácie efektívnou zbraňou, ktoré bez použitia sily dokážu ohroziť aj fungovanie demokratických inštitúcií a bezpečnosť štátu a paralyzovať krajinu.
- Fake news a dezinformácie sa šíria o 70% rýchlejšie ako pravdivé informácie. V podstate sa dajú dezinformácie zaradiť do kategórie kybernetického útoku, ktorý rozkladá spoločnosť a jeho inštitúcie.
- Na Slovensku chýba jednotná strategická komunikácia, čo sa prejavuje aj v slabej politickej podpore zahraničnej politiky.
- Obyvatelia SR ľahko podliehajú dezinformačnému vplyvu. Takmer tretina Slovákov pravidelne aspoň raz týždenne číta dezinformačné médiá.
- Zahraničnopolitické témy sú masívne zneužívané nesystémovými stranami, ktorých popularita rastie. Dezinformácie si ako pracovnú metódu ale osvojili aj mnohé „systémové“ strany – príkladom je komunikácia v súvislosti s Marakéšom

a Istanbulským dohovorom, či najnovšia kauzu okolo Zmluvy o obrannej spolupráci s USA.

- Synergický efekt v StratCome sa dá dosiahnuť najmä jednotným prístupom naprieč všetkými exekutívnymi orgánmi. Ten sa odvíja od konsenzu naprieč celým politickým spektrom. Dnes však neexistuje.
- MZVaEZ SR má ako jediný orgán štátnej moci oddelenie pre strategickú komunikáciu v Slovenskej republike. Jeho kapacity sú však limitované, aktuálne na oddelení pôsobia len štyria ľudia. Oddelenie začalo s iniciatívou nastavenia mechanizmu medzirezortnej spolupráce, ale chýba jednotná stratégia a koordinovaný prístup.
- Iniciatívu v oblasti boja proti dezinformáciám – tzv. Akčný plán boja proti dezinformáciám – prijala v decembri 2018 aj EÚ. MZV je gestorom implementácie tohto balíka opatrení, zároveň spolugestorom s Ministerstvom vnútra SR balíka opatrení na Zabezpečenie slobodných a spravodlivých európskych volieb.
- Májové voľby do Európskeho parlamentu vytvárajú príležitosť na opätovnú komunikáciu významu nášho členstva v EÚ, ktoré sme brali ako samozrejmosť a nevenovali sme jej adekvátnu pozornosť v rámci strategickkej komunikácie. Ukazuje sa však, že je nevyhnutné opätovne pripomínať prečo sme sa stali súčasťou priestoru, ktorý nám poskytuje slobody, priestor na rozvoj, ale aj bezpečnostné garancie.
- Dezinformácie budú mať silný vplyv aj na výsledok nadchádzajúcich parlamentných volieb. Debaty, ktoré sa vedú o citlivých témach, ako je migrácia, Istanbulský dohovor a pod. nakoniec prinesú voličov antisystémovým stranám.

Odporúčania:

- Vybudovať jednotný systém strategickkej komunikácie a jeho inštitucionalizácia. To si vyžiada aj navýšenie rozpočtu, ktorý by umožnil aktivitám docieľiť dostatočný efekt a zároveň by umožnil zvýšenie personálnych stavov.
- Začať sa systémovo venovať dezinformáciám v podmienkach Slovenskej republiky. Jedným z predpokladov je prijatie faktu ich existencie, ako aj existencie hybridných hrozieb na Slovensku.
- Nosným rezortom pri boji proti dezinformáciám nemôže byť samotné Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Väčší diel zodpovednosti musí prevziať Ministerstvo školstva SR, ktoré je zodpovedné za oblasť vzdelávania a rozvoj kritického myslenia žiakov a študentov.

- Nastaviť spoluprácu v oblasti strategickej komunikácie so všetkými relevantnými aktérmi spoločnosti: akademická obec, mimovládne organizácie, politici, verejná správa a médiá.
- Systematicky a včas komunikovať agendu, ktorá môže byť spoločensky citlivá a zneužívaná na politický boj, ako ukázali skúsenosti s Marakéšskym dohovorom, o ktorom politické elity vedeli v dostatočnom časovom predstihu no komunikovať ho začali až v čase, keď sa o ňom kolovalo množstvo dezinformácií.
- Potvrdiť opätovne verejne platnosť vyhlásenia troch najvyšších ústavných predstaviteľov z roku 2017, ktoré môže komunikovať strategické zahranično-politické smerovanie Slovenskej republiky v čase absencie konsenzu v koalícii.

**SLOVAK SECURITY POLICY INSTITUTE
SLOVENSKÝ INŠTITÚT PRE BEZPEČNOSTNÚ POLITIKU**

Na vršku 8

811 01 Bratislava

Slovenská republika

Tel.: (+421) (02) 4319 1592

Email: info@slovaksecurity.org

www.slovaksecurity.org

© Slovak Security Policy Institute 2019. Všetky práva vyhradené. Obsah tejto analýzy sa nesmie kopírovať, distribuovať, upravovať ani poskytovať tretím stranám bez uvedenia vydavateľa.

Vydal Slovak Security Policy Institute, apríl 2019.

Realizované s finančnou podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky v rámci dotačného programu medzinárodné vzťahy a zahraničná politika SR a s finančnou podporou nadácie Friedrich Ebert Stiftung.

Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedný Slovenský inštitút pre bezpečnostnú politiku. Názory vyjadrené v publikácii sa nemusia nevyhnutne zhodovať s názormi partnerov projektu.